

Könyvtári HírZengő

Baranya vármegyei könyvtárosok lapja

VIII. évfolyam 4. szám

CSORBA
GYŐZŐ
KÖNYVTÁR

BARANYAI
KÖNYVTÁRELLÁTÁSI
SZOLGÁLTATÓ RENDSZER

„Mindig nagyon optimista
voltam, talán bolondulásig
optimista” – beszélgetés
Jón Kalman Stefánssal

Ha nagy leszek –
társasjáték óvodásoknak
és kisiskolásoknak

Baranyai könyvtárosok
találkozója Mozsgón

Simon Béla, egy baranyai
festőművész erdélyi ifjúsága

ISSN 2559-8767

9 772559 876009 >

2024. tél

ORSZÁGOS KÖNYVTÁRI NAPOK – BARANYAI KÖNYVTÁROSOK TALÁLKOZÓJA MOZSGÓN

HÍRT ZENGÜNK!

Kedves Könyvtáros Kollégák!

Téli számunkban az első PécsLIT After fesztivál vendégével, Jón Kalman Stefánsson kortárs izlandi íróval készült beszélgetésnek rövidített változatát olvashatjátok. Az Országos Könyvtári Napok keretében a Csorba Győző Könyvtár minden évben megszervezi a Baranya vármegyei könyvtárosok találkozóját, amely idén Mozsgón került megrendezésre, erről a napról is beszámolunk.

Ezt követi egy tudósítás a szeptemberben a Népmese Napja alkalmából megrendezett, a „Népmesével a lélek körül” című szakmai konferenciáról, melyet a tatabányai József Attila Könyvtár szervezett meg. Az Emberség Erejével Alapítvány munkatársai újabb társasjátékkal rukkoltak elő, erről Arató Viljával beszélgettünk az ötlettől a megvalósításig. Az idei KönyvtárMozi szakmai napról egy összefoglalót találtok, ahol szó volt a terület új kihívásairól, a hagyományos megoldások és az új módszerek adta lehetőségekről, az irodalom és a film kapcsolatáról. Ebben a számban Dencsháza könyvtári szolgáltatóhelye mutatkozik be a Szigetvári Ellátási Térségből. ÖtletBörze rovatunkban a téli madáretetéshez kapunk hasznos tanácsokat. Helyi érték rovatunkban Simon Béla baranyai festőművész ifjúságát ismerhetjük meg. Végezetül, izlandi vendégünk által inspirálva, északi szépirodalmi műveket ajánlunk.

A szerkesztők

Kiadó:

Csorba Győző Könyvtár
7622 Pécs, Universitas u. 2/A.

Tel.: +36 72/501-690

<http://www.csgyk.hu>

Felelős kiadó:

Miszler Tamás igazgató

Főszerkesztő:

Mizerák Andrea

mizerak.andrea@csgyk.hu

+36 72/501-500/28014

Szerkesztők:

Csobán László, Gyántiné Kiss Kármén,

Simonfalvi Anita

Nyomda:

Sz. K. Stúdió Kft.

Számítástechnikai és Kiadványszerkesztő Stúdió

Felelős vezető: Pilláry Gábor

Megjelenik negyedévente, 300 példányban.

ISSN 2559-8767

TARTALOM

INTERJÚ

4

„Mindig nagyon optimista voltam, talán bolondulásig optimista”
– beszélgetés Jón Kalman Stefánssonnal

6

Ha nagy leszek – társasjáték óvodásoknak és kisiskolásoknak

TUDÓSÍTÁS

7

Baranyai könyvtárosok találkozója Mozsgón

8

„Népmesével a lélek körül”

KÖNYVTÁRMOZI

9

Irodalom és a film kapcsolata
- KönyvtárMozi szakmai nap
Egerben

BEMUTAKOZNAK KÖNYVTÁRAINK

10

Dencsháza könyvtári szolgáltatóhely

ÖTLETBÖRZE

11

Madáretetés télen

HELYI ÉRTÉK

12

Simon Béla, egy baranyai festőművész erdélyi ifjúsága

KÖNYVAJÁNLÓ

15

Északi irodalom

Címlap: – Jón Kalman Stefánsson – fotó: Kölcsey-Gyurkó Sára

– Ha nagy leszek társasjáték – kép forrása: <https://www.emberseg.hu/ha-nagy-leszek/>

Képválogatás forrása: <http://www.mozsgo.hu/hir/konyvtar-talalkozo-mozsgon>, Fotók: Ken Owen

„Mindig nagyon optimista voltam, talán bolondulásig optimista” – beszélgetés Jón Kalman Stefánssonnal

Az első PécsLIT After fesztivál vendége, Jón Kalman Stefánsson, a kortárs izlandi irodalom egyik legjelentősebb, világirodalmi rangú alkotója volt. Első verseskötete 1988-ban jelent meg, a nemzetközi sikert regényei hozták meg számára: 2017-ben *A halaknak nincs lábuk* című regényét jelölték a Nemzetközi Man Booker-díjra, 2022-ben pedig elnyerte az év legjobb idegen nyelvű könyvének járó francia Prix du Meilleur Livre Étranger díjat a *Hiányod maga a sötétség* című művéért. 2024 szeptemberében a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon átvette a Budapest Nagydíjat is. Mindezek után még vidékre, Pécsre is elmerészkedett. A könyvbemutató beszélgetés rövidített, szerkesztett leírását adjuk most közre.

A siker

Jón Kalman Stefánsson szerénységét mi sem bizonyíthatja jobban, mint hogy az elképesztő magyarországi sikerének titkát is leginkább kiváló fordítóiban (Egyed Veronika, Patat Bence) látja. Elmondása szerint soha nem gondolkodik a sikerre, sőt az olvasói igényekre sem gondol írás közben – meggyőződése, hogyha ilyesmin rágódna, valószínűleg nem lenne jó az alkotói folyamatnak. Ugyanakkor elmesélte, hogy hallott olyan teóriát, miszerint azért olyan népszerűek az országunkban a könyvei, mert „*az izlandi természet és időjárás zordsága emlékezteti itt az embereket arra a zordságra és rossz politikára, ami Magyarországon van...szívesen feláldoznám a könyveimet, ha ezzel elősegíthetném, hogy itt minden jobbra forduljon.*”

Versből novella

A szerző kifejtette a Typotex Kiadó gondozásában megjelent *Versek* című könyve kapcsán, hogy költőként kezdte a pályafutását és nem állt szándékában regényeket írni. Az pedig kifejezetten bosszantotta, amikor azt firtatták, mikor jelenik már meg prózakötete. „*Nem arról van szó, hogy dühített volna, inkább olyan volt, mintha azt mondanák, hogy a verseim nem elég jók. De lehet, hogy arról van szó, hogy akik már olvasták a verseimet érezték, látták a szövegeimben, hogy ez regény után kiált.*” Az író elmondta, három évbe telt, mire megírta az első regényét, ami a reykjavíki éjszakai életről szólt, de ezt sosem publikálták, ugyanis kidobta. „*Nem tetszett, úgyhogy kidobtam, és meg voltam győződve arról, hogy sosem fogok regényt írni. Úgy éreztem, íróként végeztem. De egyszer csak valami felrobbant bennem, és a világgal, mondatokkal, a karakterekkel a stílus beindult és anélkül, hogy észrevettem volna, írtam egy trilógiát. Még mindig nem tudom, hogyan kell regényt írni. Meg kellett, hogy értsem, nem én döntöttem el, hogy miről írok. Az embernek hallgatnia kell a belső hangjaira, az ösztöneire. Éppen ezért nem írtam meg egy könyvet sem, amit elterveztem.*”

Úton a világ jobbá tétele felé

A verseskötet végén olvasható esszében többek között a költővé válás folyamatáról ír, és arról, hogy szerinte mi az irodalom szerepe az életünkben. A könyvbemutatón elmondta, meggyőződése szerint a világ jobbá tehető az irodalom segítségével. Szerinte ez azért van így, mert ha az ember regényt, verseket olvas, mélyebben megérti az emberiséget, ez által pedig az olvasó belső világa is gazdagodik. Kifejtette,

hogy az irodalom képes arra, hogy megváltoztassa az ember életét, ezért veszélyes. Az olvasás pedig erősebbé tesz minket, és ráébreszt arra, hogy a világ bonyolult, és nincsenek könnyű válaszok. A szerző szerint minden diktátor fél az irodalomtól és gyűlöli is azt a fentebb leírtak miatt, többek között ezért is tiltanak be könyveket. Jón Kalman Stefánsson a beszélgetés ezen pontján kitért arra is, hogy tisztában van vele, hogy milyen nehéz helyzetben vannak a könyvesboltok jelenleg Magyarországon, a gondolatmenetét pedig ezzel a mondattal zárta: *„A könyvek tovább élnek, mint bármelyik diktátor.”*

Van-e vége a bánatnak

Októberben jelent meg nálunk a *Sárga tengeralattjáró* című kötet, melynek nyitóképe szerint 2022-ben Paul McCartney ül egy londoni parkban, ahol egy Jón Kalman Stefánssonhoz nagyon hasonló író figyel és azon gondolkodik, hogy hogyan szólítsa meg gyermekkorra ikonját. Azonban mielőtt ezt megtenné, végig akarja gondolni a saját élettörténetét, hiszen vannak benne olyan elakadások, amiket még mindig nem tudott feldolgozni. Ugyanakkor azt mindenképp szeretné, hogy Paul McCartney megtudja, mekkora fájdalom volt az édesanyja elvesztése, milyen traumát okozott az is, hogy feloszlott a Beatles, milyen nehéz volt a gyász ideje alatt kommunikálni az édesapjával, és hogy a Biblia, amit a kezébe nyomtak segítségképpen, inkább rontott a helyzeten. A szerző több könyvében is foglalkozott már az édesanyja elvesztésének traumájával, ebben a kötetben azonban a fókusz eltolódik, itt már nem csak magáról a veszteségről van szó, hanem arról is, hogy hogyan lehet együtt élni ezzel és hogyan lehet tovább lendülni. Azokra a kérdésre, hogy van-e vége a bánatnak, létezik-e olyan, hogy az ember ki tudja írni magából a traumáit, az író nem tudott egyértelmű választ adni. Ugyanakkor biztosította a közönséget afelől, hogy az írás mindenkinek jót tesz, és a szerző itt nemcsak az írókra gondolt, hanem az irodalommal nem foglalkozó emberekre is, akiknek talán nincs az íráshoz tehetsége. Mindenkit arra buzdított, hogy írják le az érzéseiket, vezessenek naplót. *„Szerintem mindenkinek naplót kellene írnia. A halál és az azt követő feledés elleni végtelen harcunk miatt. A gyermekeid, unokáid és dédunokáid elolvashatják majd, amin keresztülmentél, és az újra életre kel majd. Ami engem illet, én nem tudok fájdalomtól vagy bánattól írni, mert ezek mindig ott vannak bennem. Része az életemnek, a szívverésemnek... Remélem, hogy amikor ezekről a dolgokról írok, az az olvasót segíteni fogja valami módon. Mert a könyvek fontosak. Az igazság hatással van az emberekre, emlékezteti őket mind a bánatra, mind az öröme.”*

Hol üssük fel a könyvet?

Az alkotói folyamatával kapcsolatban Jón Kalman Stefánsson visszatért a beszélgetés elején említett reykjavíki történeteire, amik végül nem jelentek meg. Kifejtette, hogy idővel rájött, ezeknél a szövegeknél ott hibázott, hogy azt gondolta, a regény egyenes vonalon, kronologikusan íródik. Hozzátette, hogy nincs ellenére az egyenes vonalvezetésű regény, de neki nem ez a preferenciája. Meglátása szerint azért, mert ő maga sem

így gondolkodik és szerinte az élet sem így zajlik, soha nem egyenes vonalú, mindig vannak kanyarok, amik időről időre más irányba viszik az embert, mint amerre elindult. *„Néha úgy gondolom, úgy kell írni, ahogy az élet zajlik, ahogy az élet folyik. Amikor elkezdek megírni egy jelenetet, például, amikor Paul McCartney ott ül a kertben, akkor az a meggyőződésem, higgyék el, hogy arról fogok írni, hogy Paul McCartney ott ül a kertben. De akkor hirtelen felbukkan valaki és a történet egy kanyart vesz. Soha sem döntöttem ezt el előre, hanem követek egy érzést. Az érzést követve pedig az ember egyszer csak azon kapja magát, hogy már máshol van. Ezen sosem aggódtam, mert ha többféle irányba indulok is el, végül a helyes úton fogok menni.”*

Sárga tengeralattjáró

A szerző a kötetben többször is leírja: az ő „Sárga tengeralattjárója” a keflavíki könyvtár volt 1985 telén. A könyvbemutató végén hosszan beszélt a könyvtárak XXI. századi szerepéről. A szerző elmondása szerint az emberek hajlamosak azt hinni, hogy minden rossz irányba halad, sőt kifejezetten csábító attól tartani, hogy a közösségi média, a mesterséges intelligencia túláradása miatt az emberek nem fognak könyveket olvasni ötven év múlva. Azonban az író szerint még senkinek sem sikerült eddig pontosan megjósolnia, hogyan fog változni a világ. *„Úgy gondolom, hogy helyénvaló aggódnia ezek miatt a dolgok miatt, de azt is gondolom, hogy az emberi történetek iránti igényünk annyira mély, hogy sosem fog teljesen eltűnni. Nem lepne meg, ha néhány év múlva ismét divatba jönne a könyvolvasás. Megfigyeltem, hogy ha látunk valakit egy vonaton, repülőn vagy parkban könyvet olvasni, akkor úgy érezzük, mintha rokonainkkal találkoznánk. Mintha ugyanahhoz a klubhoz tartoznánk. Szerintem ez sosem fog megváltozni. Nem számít, hogy mi jön a mesterséges intelligenciával vagy bármi mással, ez, az olvasás, és az összetartozás iránti vágy olyan mélyen bennünk van. Ha ez eltűnne, akkor már nem lennénk emberek.”*

Simonfalvi Anita – Csorba Győző Könyvtár
Fotók: Kölcsey-Gyurkó Sára

Ha nagy leszek – társasjáték óvodásoknak és kisiskolásoknak

Az Emberség Erejével Alapítvány munkatársai újabb társasjátékkal rukkolnak elő, ami már a negyedik a sorban. Fókuszban ezúttal az óvodások, kisiskolások és a pályaválasztás. Azaz, hogyan lehet belőled gekkótulajdonos tűzoltó, görkori-zó katona vagy zenebolond vadakat terelő juhász. A készítőik ezúttal Siegler Anna és Arató Vilja voltak, utóbbival beszélgettem.

Vilja elsőként arról mesélt, hogy honnan is indult az ötlet. Három társaság, az Emberség Erejével Alapítvány, az Amnesty és a Nők a Tudományban Egyesület vett részt egy projektben, melynek fő témája a nemek közötti egyenlőség volt, különös tekintettel a pályaválasztásra. Ebből született meg a *Szabad a pálya* című online kurzus, s itt fogalmazódott meg, hogy kellene készíteni egy társasjátékot is. Ugyan furcsa lehet óvodások, kisiskolások esetében a pályaválasztásról beszélni, de a cél annak megerősítése, hogy amit a játékos megálmodik, azt el is érheti. Keresve a kapcsolódást a már létező és népszerű társasjátékokhoz, felmerültek olyan nagy nevek, mint a *Catan*, *Carcassonne* vagy az *Aranyásók*, így aki már játszott ezek valamelyikével, annak még egyszerűbb lesz az első játékmenet. Míg a korábbi *Kultúra Vízitúra* című játékuknál a cél az volt, hogy a játékosok megismerjék más nemzetiségek kultúráját, a mostani társasnál a variabilitás, az újrajátszhatóság többlet nyomott a latba, mindemellett a kompetitív, de mégis kooperatív játékmód egyvelegét szerették volna megalkotni.

Amellett, hogy a játék magától értetődően szórakoztatni szeretne, kiváló beszélgetéscsökkentő is lehet a nemi sztereotípiák, a nemek közötti egyenlőség témájának feldolgozásához otthon, az óvodában vagy az iskolában.

Nagy hangsúlyt fektettek a játékelemek minőségére, így a készlet összes darabja kemény lapból áll, ami ellenáll a gyűrődésnek. A lapkákon írás nem szerepel, könnyen értelmezhető, szép illusztrációk segítik az eligazodást. Ezen a ponton kell megemlítenünk **Vörös Jutka** pécsi grafikus nevét, aki már a Pagony Kiadónak is dolgozott (*Jól játszani*, *Lovagi ujjtorna*), ő felelős a grafikai megjelenésért.

A *Ha nagy leszek* című társasjáték azzal indul, hogy mindenki kap egy karakterkártyát, amin három négyzet áll, ezekre kerülnek az álmok: egy foglalkozás, egy hobbi és egy tárgy. A játékvezető szabad kezet kap abban, hogy kiosztja a kártyákat vagy ő dönti el, melyik játékoshoz mi kerül. A játék célja mielőbb megfordítani mindhárom álmokkártyát, amivel valóra is válnak álmaink. Az ideális létszám egy-egy játékmenethez: 4 fő. A játék annak is enged kibúvót, aki változtatni szeretne az álmán, mert ugyan fontos döntés, hogy mit választunk, de

ezen az életünk során bármikor változtathatunk. Azon tapasztalt társasozók, akik nem szeretik, ha egy játékban nagy a szerencsefaktor, talán nehezebben fogják majd megemészteni, ha nem jó a lapjárás és nem az a lap jön fel, amit szeretnének, de ezen kívül más frusztrációs tényező nincs a játékban.

Amikor Vilját a tapasztalatokról kérdeztem, akkor több érdekességet is felhozott. Ugyan a lapkák többségén könnyen beazonosíthatóak a rajzok, mégis volt olyan játékos, aki mást látott bele, nem azt, amit a többség gondolt (pl. bébiszitter helyett anyukát). A játék ettől még izgalmasabb tud lenni, hiszen ez egy újabb figyelemfelkeltő beszélgetést indíthat el. A társast tesztelték már családokkal, óvónőkkel, pedagógusokkal, van, ahol egyből ráéreztek a játék lényegére, valahol pedig komfortzónán kívül esett elfogadni egy-egy furcsának ható kártyapárosítást.

Beszélgetésünk során előkerültek a hátrányos helyzetű települések, itt egy érdekes aspektus is felvetődött: a játék behozhat olyan foglalkozásokat is, amiről lehet, hogy a gyerekek nem is tudják, hogy létezik, hiszen saját kis mikrokörnyezetükben nem találhatnak rá példát. Kisiskolások körében előjöhethet álomszakmaként az influenzakeredés is. Vajon, hogy függ ez össze a hagyományos szakmákkal, mi lehet a jövője az ilyen típusú munkának a modern világunkban?

A készítőt végezetül arra kértem, hogy ajánljon könyvet is, így került elő a HVG Könyvek sorozata, a *Kicsikből nagyok*, ami kiválóan illeszkedik a társasjátékhoz is, hiszen itt olyan híres emberek történeteit olvashatjuk, mint *Jane Goodall*, *David Attenborough* vagy épp *Coco Chanel*.

S ha már társasjátékok, akkor Vilja jó szíjjel ajánlja a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány által készített *VoxPop Vita-játékot*, ami szintén kiváló beszélgetéseket generálhat a felnőtt korosztály számára. A *Ha nagy leszek* című társasjáték a tervek szerint 2025 januárjában lesz elérhető az alapítvány webshopjában, addig is érdemes megismerkedni a korábban készített játékaikkal is.

Kép forrása: <https://www.emberseg.hu/ha-nagy-leszek/>
Csobán László – Csorba Győző Könyvtár

Baranyai könyvtárosok találkozója Mozsgón

Az Országos Könyvtári Napok keretében a Csorba Győző Könyvtár minden évben megszervezi a Baranya vármegyei könyvtárosok találkozóját. Idén Pécsről kilépve október 2-án ezúttal Mozsgón került sor a szakmai nap megrendezésére, ez a település látta vendégül a megye könyvtárosait.

Az Országos Könyvtári Napok keretében szervezett rendezvényen Puskásné Horváth Éva képviselő, kulturális szervező, könyvtáros és Miszler Tamás, a Csorba Győző Könyvtár igazgatója köszöntötte a könyvtáros kollégákat. A délelőtti folyamán szakmai programok voltak, ahol két előadást hallgathattak meg a résztvevők. Az első előadó Dr. Csókási Krisztina, a PTE Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék adjunktusa volt, aki *Stressz és megküzdés, a személyiség pozitív erőforrásai* címmel tartott előadást. Előadásában a stressz fogalmát járta körbe, amelyet nehéz meghatározni, hiszen változó, kinek milyen helyzet okoz stresszt. Általánoságban véve különböző stresszforrások, vagyis fontos életesemények, mint pl. költözés, munkahelyváltás vagy előléptetés, betegség, válás, hozzátartozó elvesztése stb. mindenkiből stresszt vált ki. Vannak azonban más típusú stresszforrások, amivel találkozunk a hétköznapi életben, mint pl. kisebb vita, dolgok elvesztése, tárgyak elromlása – ezeket hétköznapi bosszúságoknak hívják. Pszichológusok által bizonyított tény, hogy a különböző életesemények, stresszforrások összefüggést mutatnak az emberek egészségi állapotával kapcsolatban. Akivel rövid idő alatt sok ilyen életesemény történik, annak nagyobb az esélye arra, hogy akár testi vagy lelki problémája legyen. A kutatók alátámasztják azt is, hogy a hétköznapi bosszúságok erőteljesebben károsíthatják az egészségünket, mint a nagy jelentőségű életesemények. Ezek a bosszúságokon megpróbálunk túllendülni és a következő feladatra/tevékenységre koncentrálni, viszont az ezek által okozott stressz ott marad a szervezetünkben és ugyanúgy dolgozik bennünk tovább, amely káros. Stresszt nem csak negatív események okoznak, hanem pozitív életesemények is, amelyekre ugyanúgy reagál a szervezetünk. A felnőtt társadalom egyik legjelentősebb stresszforrása a munkahelyi stressz, amelyet több esemény is kiválthat. Ezek például a felelősség, feladatok nehézsége és mennyisége, személyi változás, karrier stb. A másik két jelentős nagy stresszforrás a párkapcsolattal és a gyermekekkel összefüggésben alakul ki. De mégis hogyan küzdünk meg a stresszel? Erre két módszert ismerünk, az egyik az elkerülés, a másik pedig a megközelítés módszere. A megközelítésen belül két stratégia létezik, az egyik a problémamegoldó stratégia, ahol a stresszes helyzetet úgy értelmezzük, mint egy problémát, amit meg kell oldani, a másik az érzelmi fókuszú megküzdési stratégia, ahol a helyzet által kiváltott érzéseinket próbáljuk kezelni. Előadásában javasolt még pár stresszcsökkentési módszert, amelyet alkalmazhatunk a stressz oldására az életünkben. Az egyik ilyen, ha a fizikai környezetünkön megpróbálunk változtatni vagy bizonyos készségeket

fejleszteni, mint például az asszertív kommunikációs készség fejlesztése, vagy fontos a hatékony időgazdálkodás, ami szintén fejleszthető, tanítható. A stressz hatását még számos módszerrel tudjuk tompítani: pl. a társas kapcsolataink fejlesztésével, aktív testmozgással, humor használatával, de lehet stresszcsökkentő hatású a zene, képzőművészet, jóga, tánc, zenehallgatás és a meditáció is. A stressz az életünkben lehet jó is, sokszor a fejlődésnek is a záloga/fontos része, hogy valamennyi stresszel, kihívással találkozunk. Tehát stresszmentes élet nincs, a lényeg az, hogyan viszonyulunk az adott helyzethez, milyen jelentéssel látjuk el.

A következő előadó Dr. Egervári Dóra, a PTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Tanszék vezetője, aki *A Jövő Könyvtára: Mesterséges Intelligencia és a Tudás Új Generációja* címmel tartotta meg prezentációját. Előadásában beszélt magáról a mesterséges intelligenciáról, amely definíciója szerint az emberi intelligencia szimulációja gépekbe zárva. Kifejtette annak több területen való megjelenését, mint pl. filmek, navigációs szoftverek, a közösségi oldalak, internetes keresések, okostelefonok, háztartási eszközök stb. Elmondható, hogy a mesterséges intelligenciát már a mindennapokban használjuk, az életünk szerves részévé vált, hiszen megjelent a hétköznapi életben használt eszközökben, amiket nap mint nap használunk. Kifejtette, hogyan hat a könyvtári szakmára az AI megjelenése. A ChatGPT (olyan mesterséges intelligencián alapuló chatbot, ami természetes nyelven megfogalmazott kérdésekre ad természetes nyelven megfogalmazott választ) piacra dobása után elkezdtek a könyvtári szakmát temetni, mondván, hogy nincs már rá szükség. Azonban a szakma már megélte az internet, az e-bookok megjelenését, és a mesterséges intelligenciát is megfelelőképpen a saját szolgálatába tudja majd állítani, melylyel a munka sokkal hatékonyabbá tud válni. Az a megváltozott

információs környezet, ami körülvesz minket, olyan információs tömegek keletkezéséhez vezetett, amit egyébként már emberi mértékkel nehéz befogadni. Ezzel a könyvtárosnak, mint információs szakembernek foglalkoznia kell, rendelkezésre kell tudni bocsátani azokat az információkat, amelyekre az olvasónak szüksége van. A ChatGPT két éve jelent meg, azóta már sokadik verziója működik és már specializálódott is. Fontos hozzátenni, hogy azok a fiatalok, akik bemennek a könyvtárba, már ismerik és használják is a rendszert, teljesen más igényekkel jelentkeznek, ezekhez alkalmazkodnia kell a szakmának. A kereséseknél eddig kulcsszavakat és tárgyszavakat használtunk, de a ChatGPT-nél minél pontosabban fogalmazzuk meg a kérdést, minél több kifejezést használunk, az alkalmazás annál jobban szűkíti a találati halmazt. Azonban a válaszait fenntartásokkal kell kezelni, hiszen a rendszer tanulhatott hibás adatokból, vannak technológiai korlátai, illetve ki tud találni dolgokat, vagyis „hallucinál”. A ChatGPT által generált szöveg felhasználása olyan

kérdéseket is felvet, hogy kinek a szellemi terméke, mennyire szabadon felhasználható. Az egyetemeken már például használnak AI tartalomdetektort vagy AI-ellenőrző programot, amely megállapítja a szövegek eredetiségét, illetve a jogi szabályozásra is történtek már kísérletek. A ChatGPT segítségével olyan területeken vegyük igénybe, ahol vannak háttérismerteink, és meg tudjuk mondani, hogy a válaszai mennyire valósak. A keresésnél és egy szöveg tartalom-összefoglalásánál nagyon hasznos, a munkánk idejét is le tudjuk vele csökkenteni. Összefoglalásképp elmondható, hogy a használata során ne higgyünk neki, legyünk kritikusak vele szemben és ellenőrizzük a válaszainak a hitelességét, viszont ne zárkózzunk el a használatától, mert az életünk szerves része lesz, csakúgy mint az internet, és arra használjuk, amivel megkönnyíthetjük a munkánkat.

Az előadásokat és az ebédet követően a résztvevők a Biedermann-kápolnát tekinthették meg, ahol Puskásné Horváth Éva röviden bemutatta Mozsgó települést, mesélt a kápolna történetéről és a felújításának menetéről. Ezt követően Konczosné Gál Andrea rózsafai könyvtáros rövid fuvolakoncertet adott és a Csorba Győző Könyvtár kórusa énekelt. A nap zárásaként a Művelődési Házban helyi termelők (Kaba Farm, Gáspár Pincészet, Figura Gomba, Barcsik Tamás—Napfonat Kert) tartottak vásárlással egybekötött kóstolót. A szakmai nap folyamán színvonalas és hasznos előadásokat hallhattunk, megismerkedtünk Mozsgó településsel, történetével és vendégszeretetével.

Képek forrása: <http://www.mozsgo.hu/hir/konyvtar-talalkozo-mozsgon>

Fotók: Ken Owen

Mizerák Andrea – Csorba Győző Könyvtár

„Népmesével a lélek körül”

Szeptember 30-án, a Népmese Napja alkalmából rendezte meg a „Népmesével a lélek körül” című szakmai konferenciát a tatabányai József Attila Könyvtár.

A köszöntők és megnyitók után Sárkány Krisztina gyógy-pedagógus, fogyatékosügyei tanácsadó tartott előadást *Hétpróba – A népmesék és a néphagyomány szerepe a gyermekek képességfejlesztésében* címmel. Ismertette a *Hétpróba* című előadássorozatot, amelynek célja, hogy a néphagyományok segítségével fejlessze a gyermekeket. Gyakorlati tanácsok, eszközök segítségével mutatta be, hogy a népmesék, a népzene és néptánc hogyan járulhatnak hozzá a gyermekek különböző készségeinek (szociális, kommunikációs, belső kommunikációs, koordinációs vagy kudarctűrő képesség) javításához. A következő előadást Péterfi Rita olvasás-szociológus, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum igazgatója tartotta, előadásának címe: *Könyvtári lehetőségek a lelki jóllét fejlesztéséhez – az írás, az olvasás és a beszéd által*. Sonja Lyubomirsky *Hogyan legyünk boldogok?* című könyve

nyomán ismertette, mi az a boldogság és a lelki jóllét. Tizenkét boldogságterületet fogalmazott meg, melyek elsajátításához gyakorlati tanácsokat is adott. Például fontos az optimizmus gyakorlása, a társas összehasonlítás és a kényszeres gondolkodás kerülése, a jócselekedetek beépítése mindennapjainkba, a kapcsolatok ápolása, megfelelő stratégia kidolgozása a nehézségekkel való megküzdésben, elköteleződés céljaink mellett vagy a megbocsátás önmagunk felé. Megemlítette, hogy a könyvtár számos lehetőséget rejt, melyek az emberek mentális jóllétét javíthatják.

A rövid szünet után Csóka Judit pszichológus beszélt arról, hogy milyen gyógyító erő rejlik a mesékben. Kifejtette, hogy honnan erednek a mesék, és milyen tévhitek élnek az emberekben velük kapcsolatban. A mese pozitív hatásait is ismertette, sőt, elmondása szerint a személyiségfejlődésben sokkal

TUDÓSÍTÁS

több lépcsőfokot járhatunk be ezek segítségével, mert rendre tanít és egyszerre találunk benne életvezetési tanácsokat is. Előadását a *Kezdetben volt a semmi* című mesével fejezte be. A délelőtti programot Agócs Gergely „7 nap, 7 éccaka, 7 szempillantás” című programja zárta. A folklorista és mesemondó 45 perces, rögtönzött, kalandos és izgalmas mesét költött, melyet sajátos, humoros stílusában adott elő.

A délutáni program során négy műhelymunka következett, melyek közül előzetes jelentkezéssel lehetett választani. Vidra Szabó Ferenc és Péterfi Rita *Mesében az igazság* címmel drámapedagógiai foglalkozást tartott. Minden résztvevő megnevezte a számára legkedvesebb népmesei karaktert. Ezek csoportosításával alakult ki két csapat, akik először saját mesét írtak. Mindkét csapat más oldalról közelítette meg a feladatot, a klasszikus és a modern mesei elemek egyaránt szerepeltek, például a sárkány megszelídítése cukorkával történt. Különböző kellékek - sálak, parókák, kard - tették színesebbé a történetek bemutatását. A népmesei elemek átbeszélése mellett fontos szerepet kapott a karakterek személyiségfejlődésének elemzése is.

Kovács Ildikó bőrhímző népi iparművész *Rokka fonta mese-szál* című kreatív műhelymunkája során megtanított a könyvjelzőkészítésre szövegminta segítségével, Óvári Zsuzsanna grafikusművész pedig *Szóló szőlő, csengő barack, mosolygó alma, a fények játéka egy mesebeli ablakképen* címmel elemezte a fényjátékokat. Goda Beatrix könyvtáros, mentálhigiénés szakember *Mesék képekről és önmagukról* című workshopja a szöveg nélküli képkönyvekben (silent book) rejlő lehetősége-

ket ismertette. Maros Krisztina *Milyen színű a boldogság?* című könyve nyomán elemezhetjük a képeket. A kapott konklúzióink után összehasonlíthatjuk Szabó T. Anna a könyvhöz készített versével, valamint Márai Sándor *Füves könyvének* egy részletével.

Rendkívül színes, kreatív és gazdag szakmai napot tölthettünk Tatabányán. Minden meghívott előadó, bár különböző tudományterületen alkot és kutató, de mégis egyhangúan ugyanazt emelte ki, hogy a népmeséknek ma is helyük van a világban, mert olyan értéket, kincseket rejtnek, amelyet az élet számos területén fel lehet használni.

Pandur-Szűcs Anna – Csorba Győző Könyvtár

KÖNYVTÁRMOZI

Irodalom és a film kapcsolata – KönyvtárMozi szakmai nap Egerben

KönyvtárMozi szakmai napot tartottak 2024. szeptember 23-án az egri Bródy Sándor Könyvtárban, melyre az ország minden tájáról érkeztek résztvevők.

Magyarországon a vármegyei hatókörű városi könyvtárak tevékenységi körében kiemelkedő szerepe van a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszernek, azon belül a KönyvtárMozi szolgáltatásnak. A szolgáltatás célja egyrészt a magyar filmkultúra maradandó értékeinek bemutatása a kistélepülésen élőknek, másrészt olyan kulturális alapú közösség-szerveződés segítése, amely együttes élményének a film világot tekinti.

Az idei KönyvtárMozi szakmai napon szó volt a terület új kihívásairól, a hagyományos megoldások és az új módszerek adta lehetőségekről,

az irodalom és a film kapcsolatáról. **Tózsér Istvánné**, a Bródy Sándor Könyvtár igazgatója és az Informatikai és Könyvtári Szövetség elnöke köszöntötte a résztvevőket, majd **dr. Kuser Judit**, az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetének igazgatója *Az irodalom és a film párbeszéde* címmel tartott előadást, melyben a film és irodalom kapcsolatáról beszélt, hangsúlyozta az irodalmi művek filmes adaptációinak jelentőségét és kihívásait. Előadásában rávilágított a változó olvasási és médiafogyasztási szokásokra, a filmnyelv kialakulására, a filmnyelv és az irodalmi nyelv kapcsolatára, a filmes adaptációkra és azok fajtáira: a transzpozíció, amely hűen követi az eredeti művet, a szabad adaptáció, mely új elemeket épít be és változtat a szerkezeten, az egyéni interpretáció tudatosan eltér az eredeti műtől, a kölcsönzés pedig csak ötletnek használja az irodalmi alapanyagot. Megtuttuk, hogy miért lenne fontos a kortárs filmek beépítése a kulturális repertoárba. Beszélt a népszerű filmes műfajokról, mint például a szuperhősfilmek, amelyben a személyiségfejlődés szempontjából kiemelten fontos, az irodalomban mégis nehezen fellelhető archetípusokra is találhatunk példákat. A disztópiákban a fiatal felnőttek útkeresése, a felnőtté válás metaforái jelennek meg. A fantasy különböző korosztályokat céloz meg, eleve a fantáziavilágban építkezik, de a realitásból indul ki. A sci-fiben a tudomány és a társadalmak aktuális kérdései merülnek fel, amely egy szimbolikus keretbe van zárva. Kiindulópontként a reális világ elemei jelennek meg, a határátlépés segítségével a probléma áthelyeződik egy elképzelt jövőbe, párhuzamos valóságba. A krimi a jó és a rossz párharca, klasszikus és modern műfaj egyszerre. A horror és a thriller műfaja népszerű a fiatalok körében, tétjük a félelem kivetülése. Ezek a filmek a végletekig viszik a borzongást, azért hogy egy fantáziavilágban legyőzhető legyen a borzalom. A sorozatok nagyon népszerűek, rengeteg van

belőlük napjainkban. Itt a folytatás vágya jelenik meg, az élmény meghosszabbítása, a főhősök családtaggá válnak egy idő után, amely biztonságot jelent számunkra. A befogadás ideje pedig kb. annyi, mint egy nagyregény olvasása. Szükség van a populáris zsánerekre is, mely segít a képesség értelmezésében és akár egy komolyabb szerzői film értő befogadásában. Az előadó szerint fontos lenne az oktatásban a film szerepét visszahozni, mellyel a gyerekek érdeklődését visszafordíthatjuk a kultúra felé.

Ezt követően **Márkus István**, a Csorba Győző Könyvtár KönyvtárMozi referense tartotta meg előadását *Kihagyhatatlan filmes adaptációk* címmel. Prezentációja útmutatóként szolgálhat a kistéleplési könyvtárosok számára a megfelelő film és a hozzá kapcsolódó irodalmi művek kiválasztásakor. A KönyvtárMozi kínálatából korosztályonként, ünnepekhez, adott témákhoz kapcsolódóan széles merítéssel kaptunk ajánlókat és a végén egy KönyvtárMozi folyamatábrát is láthattunk, amely egy vetítés megszervezésének lépéseit mutatja be. **Koleszár Márta**, a kecskeméti Katona József Könyvtár munkatársa a *Cigánymesék* foglalkoztató füzetek legújabb részeit (6–8.) mutatta be. A füzetek a KönyvtárMozi kínálatában található *Cigánymesék* filmsorozat feldolgozásához nyújtanak módszertani segítséget. Ezek olyan kiadványok, melyek ismereteket közvetítenek a roma kultúráról, kreatív feladatokat, játékos feladványokat tartalmaznak. Fejlesztik a szövegértést és a helyes nyelvhasználatot, bővítik a szókincset és a mesékhez kapcsolódó ismereteket (mesterségek, szólások, közmondások, természetismeret) közvetít.

Délután a résztvevők két workshop közül választhattak. Az egyik témája Jankovics Marcell *János vitéz* című klasszikus rajzfilmjének élményalapú feldolgozása volt *„Vándorlok, vándorlok, a világ végeig...”* címmel. Az érdeklődők egy interaktív bemutatón vehettek részt, melyet **Szécsényi Orsolya**, az egri Bródy Sándor Könyvtár munkatársa tartott az általa készített játékok segítségével, és saját fejlesztésű társasjátékot is kipróbálhattuk.

A másik workshopon **Pauer Erika**, szintén az egri könyvtár munkatársa *Slow movie – játék a silent bookkal* címmel a silent book-ok világába kalauzolta el az érdeklődőket. Megtudhattuk, hogy a filmek és a szöveg nélküli képkönyvek hogyan kapcsolhatók össze egy KönyvtárMozi foglalkozáson. Itt a résztvevők megismerkedhettek ezzel a mesélési móddal, ahol a saját fantáziájukat használhatták.

A nap zárásaként **Ráduly György**, a Nemzeti Filmarchívum igazgatója *A 110 éves a magyar animáció* címmel tartott előadást, melyben összefoglalta az elmúlt évszázad animációtörténetét és bemutatta az erre az alkalomra elkészült weboldalt is (<https://nfi.hu/magyar-animacio>), ahol számos hazai animációs kisfilm, reklám és érdekes háttérinformáció található. A szakmai nap remek hangulatban telt, és rengeteg új ismerettel, ötlettel és élménnyel távoztunk!

Forrás: <https://new.ikszykonyvtarak.hu/?p=3000>

összeállította:

Mizerák Andrea – Csorba Győző Könyvtár

Dencsháza könyvtári szolgáltatóhely

Dencsháza Baranya délnyugati részén, Szigetvártól 7 km-re helyezkedik el. A falu belterületétől nyugatra nagy kiterjedésű mezőgazdasági területek találhatók. A települést már az 1200-as években említik, de az első értékelhető, írásos nyoma egy 1408-ból származó, a kismartoni Esterházy családi levéltárban fellelt okmány „Danchhaza” néven említi.

Feltevések szerint az elpusztult Gyertyánfalva település megmaradt lakói alapították. Írásos feljegyzések a településről a török időkből is előkerültek, a falu a török hódoltság és a felszabadító háborúk alatt sem néptelenedett el. A település körül alakult ki a Batthyány-uradalom, amit 1849-ben vásárolt meg a Biedermann család. A Biedermannok birtokuk középpontját Dencsházától nem messze, az Almás-patak partján, Szentegáton alakították ki, mintagazdaságot hoztak létre és szabályozták a környék mocsaras területeit. Szentegát korábban a község része volt, 1989-ben vált önállóvá. A település birtokosa 1945-ig a Biedermann család volt. A községhez tartozott Péterpuszta is, ahol a Biedermann családnak köszönhetően a múlt században uradalmi major alakult. További pusztái: Csepfalu, Kisbodorfa, Kárászpuszta, Cseripuszta, Bodorfapuszta, Elekpuszta és Hamuháza. A történelem folyamán a mezőgazdaság dominanciája alakult ki. A település központjában egy copf stílusú református templom található, ma látható formáját 1792-1794-ben nyerte el. A falunak már korábban is volt temploma, melyet fából építettek. A tanácsrendszer idején a községben két meghatározó üzem működött: az egyik a Szigetvári Állami Gazdaság, a másik pedig a Nagypeterdi Egyetértés Mgtsz. tehenészeti telepe. E két üzem biztosította a helyiek számára a munkalehetőséget. A rendszerváltás után az üzemek leépültek, a termőföldek magánkézbe kerültek. A település infrastruktúrája folyamatosan fejlődött, kiépítésre került villany-, víz- és szennyvízhálózata, a faluban általános iskola, óvoda, orvosi rendelő, egészségház, művelődési ház, könyvtár és élelmiszerbolt is van.

Dencsháza kulturális életének központja a Művelődési Ház, amely

1938-ban épült. Számos közösségi és szórakoztató műsor, ismeretterjesztő előadás színtere volt. A 70-es években szükségyszerűvé vált az újjáépítése, mert mocsaras területre épült. Az újabb épületben már helyet kapott a könyvtár is és külön bejárata lehetővé tette, hogy a falu lakói szabadon látogathassák. 1997-ig az iskolai és a községi könyvtár önállóan működött. A könyvvállomány folyamatos gyarapodása miatt az iskolai könyvtár a művelődési házba költözött, így az iskola és a falu igényeit jobban ki tudta elégíteni. A 2000-es évek közepén a település csatlakozott a mozgókönyvtári ellátáshoz, 2013-tól pedig a Csorba Győző Könyvtárral együttműködve látja el a könyvtári feladatokat. A könyvvállomány rendszeresen frissül, könyvtárközi kölcsönzésekkel egyéni kéréseket tud teljesíteni, és folyóiratok is rendelkezésére állnak az olvasóknak. A könyvtári programok szervezésében is segítséget nyújt a megyei könyvtár. Az előző évben két kiállításnak, valamint színvonalas rendezvényeknek is helyet adott a könyvtár. A Csorba Győző Könyvtár az évek során számítógépekkel, hangszóróval, diavetítővel, babzsákokkal és DVD-lejátszóval fejlesztette a szolgáltatóhelyet. A könyvtár berendezése is igazodik az olvasók igényeihez, a kisebb korosztálynak mesesarok, mesedoboz, sok szép mesekönyv, a nagyobbaknak és a felnőtteknek internet, számítógép, nyomtató, diavetítő, társasjáték és minden érdeklődést kielégítő könyvvállomány áll rendelkezésére. A szolgáltatóhely heti két nap van nyitva, a nyitvatartási idő alkalmazkodik a falu lakóinak igényeihez. 2024-től a könyvtár rendelkezik egy Facebook-csoporttal, ami segítséget nyújt az új könyvek, a programok népszerűsítésében és megkönnyíti a kapcsolattartást az olvasókkal. A könyvtár nagyon jó kapcsolatot ápol a helyi általános iskolával, a Máltai Szeretetszolgálattal, az óvodával és az önkormányzattal. Az iskolával több közös programja van, például vetélkedők, kiállítások, kézműves foglalkozások stb. A látogatók nemcsak kölcsönözni járnak ide, hanem szívesen társasoznak, beszélgetnek, többször gyakorlásra, illetve a házi feladatok megoldására is sor kerül.

A cél az, hogy a könyvtár egy olyan hely legyen, ahová szívesen járnak a felnőttek, gyermekek és családok egyaránt, és a könyvek minden korosztály számára szórakozást, kikapcsolódást nyújtsanak és olyan programok valósuljanak meg, melyek az olvasás népszerűsítését szolgálják, és amely által a felnőtt és a nyugdíjas lakosság gyakrabban látogatja a könyvtárat.

összeállította:

Wolf Ferencné – Dencsháza Könyvtári, Információs és Közösség Hely

Madáretetés télen

Atéli madáretetés célja a közhiedelemmel ellentétben nem a madarak életben tartása. A télen is itt maradó fajok azért nem vonulnak el hazánkból, mert a zord időjárás dacára megfelelő mennyiségű táplálékot tudnak itthon is szerezni.

Ráadásul, tőlünk északabbra fekvő területek madarainak gyakran pont Magyarország jelenti a telelésre legideálisabb környezetet. Ha pedig mégis olyan szélsőséges időjárás állna elő (pl.: hólepel), hogy a madarak nehezen jutnak eleséghez, minden gond nélkül továbbállnak.

Mi a madáretetés igazi célja?

A madáretetés nagyszerű lehetőséget biztosít a madarak megfigyeléséhez, ami hatalmas öröm nem csak a gyerekeknek, hanem a felnőtteknek is. Ráadásul fejleszti a környezeti gondoskodást. Mindemellett biológiai védettséget is jelent a madarak közelsége: összeszedik a gyommagvakat, rovar- és kistrágyacsálót, kártevőket. Azaz, az etetéssel tulajdonképpen mindkét fél jól jár, de csak akkor, ha jókor és jól csináljuk.

Mire figyeljünk, ha elkezdjük a téli etetést?

Az etetési időszak az első tartós fagyok beköszöntésétől ezek megszűnéséig, nagyjából december elejétől március második feléig tart. Persze, ha már októberben fagyos idő van, vagy új helyen akarjuk indítani az etetést, akkor kezdetük akár már októberben is. Első lépésben csak pár marék maggal, akár az állatkereskedésekben kapható pinyeleséggel is kezdetük. Később is bőven elegendő fekete napraforgót kitenni.

Persze, ha nagyon komolyan és tudományosan szeretnénk folytatni a téli madáretetést, akkor jobban is felkészülhetünk. Kis odafigyeléssel akár ötven fajnak is kínálhatunk eleséget anélkül, hogy drága lisztkukacokra szórnánk a pénzt. Az *olajos magvak* az legfontosabb madáreleség-félék. A sótlan fekete napraforgó közé érdemes apróbb magvakat is keverni, mint például kölest vagy muhart. Ezek segítik az apróbb madarak etetését is, hiszen sok madár csőre nem elég erős a napraforgó feltöréséhez. Ezek mellett adhatunk diót, mogyorót, vagy akár kesudiót és pisztáciát is, amennyiben nem sózottak. Az *alma és boglyós gyümölcsök* is kiválóan alkalmasak a madarak téli etetésére. Ha tehetjük, az almákat akasszuk a fára, és a boglyós gyümölcsöket is inkább az etetőbe helyezzük el az

esetleges hólepel miatt. A fentiekhez hasonlóan potenciális tápanyag az *állati zsiradék* is: a kacsá-, liba-, sertésháj, a fagygyú, a cinkegolyó, lágy sajt és a vajtégla is. A vaj mellett az szőlő a leginkább, hogy akár a gyengébb csőrű madarak is tudnak csipegetni belőle.

Mivel ne etessünk soha?

Ne etessük a madarakat morzsával, péksütemény darabokkal, ugyanis a madáretetőben napokig állt kenyérdarabok elfogyasztva erjedésnek indulhatnak, ezzel akár gyomor- vagy bélgyulladás okozva a madaraknak. Ugyanezen okok miatt jobb, ha ételmaradékkal sem kísérletezünk. A vízi madarakat pedig soha, semmilyen körülmények között semmivel se etessük, hiszen nekik egyáltalán nincs rá szükségük. Nagyon fontos, hogy költési időszakban, a fiókák kikelését követően ne etessük a madarakat, mert a mageleséget megemészteni nem képes fiókák tömeges halálát okozhatja.

Aki eszik, igyon is!

Aki vállalja a téli madáretetést, az ne feledkezzen meg az itatásról sem! Sok madár számára a téli ivó- és fürdőhely jelenti az igazi vonzerőt.

Madáretető fajták

Ha elszántuk magunkat a téli madáretetésre, mérjük fel a terepet, ahol az etetést tervezzük, és döntsük el, melyik etetőfajta passzol leginkább a környezetbe. Lehet akár a legegyszerűbb, talajetetésről kezdve tálcás etetőn keresztül a dúcetetőkön át a függő- és párkányetetőig, sőt még azon is túl egészen a tematikus etetőkertekig. Bármelyik mellett is döntünk, gondoskodjunk majd a tisztán tartásáról is. Az etető kitakarítását követően el kell döntenünk, hogy mi legyen a maghéj hulladékkal? Mivel ez lebomló, szerves anyag, szórjuk bokrok alá, ahol a talaj tápanyag-utánpótlását segíti.

Utolsó tanács

Akkor is nyugodtan kezdjük el az etetést, ha tudjuk, hogy lesznek olyan időszakok, amikor nem tudjuk megtölteni a madáretetőt, mert az szintén tévhit, hogy ettől bajba kerülhetnek a madarak. Ha nem találnak eleséget, egyszerűen odébbállnak.

Ha gyerekekkel szeretnének mesés formában beszélgetni a témáról, akkor Agócs Írisz *Tekla madarai* című könyvét ajánljuk. Ebből a könyvből a gyerekek könnyedén megtanulhatják, hogyan segíthetnek a madaraknak, és hogy melyiknek mire van (vagy éppenséggel mire nincs) szüksége.

A cikk a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület honlapja (https://mme.hu/teli_madaretetes_0) alapján készült.

Simonfalvi Anita – Csorba Győző Könyvtár

Simon Béla, egy baranyai festőművész erdélyi ifjúsága

A Isószentmártonban alighanem máig sokan emlékeznek Simon Béla alakjára, aki az 1950-es években dolgozott a faluban igazgató-tanítóként.

Kevesebben tudják róla, hogy a Baranyától távoli Fogarason született, és kalandos úton került a mi vidékünkre. Az ízig-vérig baranyaivá lett festőművész Erdélyben töltött fiatalkora, kolozsvári és budapesti tanulmányai nem pusztán egy nagy életmű előzményeit jelentik. A szülőföldjéről magával hozott színek és hangulatok mellé később újabb motívumok rakódtak, melyek végül különleges művészi világgá álltak össze – ez a világ csak a maga egységében érthető és értékelhető igazán.

Simon Béla székelyföldi iparos családból származott. Nagypapa, a csizmadia Simon Gyula a forgalmas vásárokat tartó, biztos megélhetést nyújtó Fogarasról választott feleséget – így ez a sokszínű, mégis álmos kisváros lett a család otthona. Simon Béla ösztönösen, kiskamasz korában kezdett festeni, és mivel különösen tehetségesnek bizonyult, ezen a pályán haladt tovább. 1928-tól a kolozsvári Képzőművészeti Főiskolán, a festőművész Pap Sándor és Demian Tassy, valamint a szobrász Ladea Romulus keze alatt tanult, a képzést 1931-ben végezte el.

A kolozsvári évek után a Déshez közeli Kapjon községben, felesége családjának birtokán telepedett le, ahol aztán alapvető és életre szóló tapasztalatokat szerezhetett. *„Több mint hat esztendeig éltem egyfolytában erdélyi faluban, Kapjonban s e hat esztendő alatt nemcsak a népet és munkáját tanulmányozhattam, hanem magam is beálltam a sorba, kapát-kaszát fogtam a kézbe s így tanultam megismerni a munka kínját és egyben mámorát is. (...) küszködés és harc az a munka, amelyből kenyér és megélhetés terem s ez a harc mai kisebbségi életünk alapja. Ezért fontosabb mindennél s ezért nemcsak ihlet, hanem kötelesség is feléje fordulnia a festőművésznek”* – emlékezett nem sokkal később egy interjúban a fiatal művész.

Az egykorú visszhang alapján úgy tűnik, Simon tökéletesen megfelelt ennek az ideálnak. Minden kritikus és újságíró megjegyezte, hogy mennyire *„szerető, alázatos gyermeke a falunak”*, milyen mélyen érzi *„a munka ízét, ritmusát”*, és hogy *„képein ünneppé magasztalja a hétköznapot s ismeretlen hőst, a küzdő embert élénk vezet”*. Az egyik szerző egyenesen úgy nyilatkozott, *„nem ártana, ha az erdélyi magányból Pestre, Rómába, művészek és műemlékek közé”* kerülne.

Elszigetelődésről azonban – ahogyan a kritikai reflexiók sora is mutatja – természetesen szó sem volt. Nem sokkal Kapjonba költözése után, 1932 márciusában szülővárosában megrendezte első önálló kiállítását. Az egykorú kritika, bár nem szentelt nagy teret a tárlat bemutatásának, elismerően nyilatkozott róla. Ahogyan később maga emlékezett vissza, a kiállítás *„kisvárosi szenzáció volt. Szerencsésnek is mondhattam magam vele. Svéd mérnökök dolgoztak akkoriban ott, és mind a harminckét képemet megvásárolták, mivelhogy valutát nem vihettek ki”*.

Karácsonyi ének (Kántálók) (1938. olaj-vászon, 92x103 cm).

Az első fogarasi tárlatot két év múlva újabb önálló kiállítás követte, nem sokkal később, 1934 decemberében pedig Piskolti Gáborral rendezett közös kiállítást Désen. Az egykorú kritika ekkor is a biztatás hangján szólt: Simon tájképeit és zsánerképeit, portréit és egyetlen kiállított aktját jól sikerült munkákként írta le az újságíró. *„Az életet igen eleven és érdekes színekben mutatja. (...) Elsősorban környezet, a falu érdekli. (...) Élénk színezésben mutatja be annak napjait, történeteit, pár idevágó képe figyelmet érdemlő munka”*.

Az első igazán alapos, érdemi bírálatokat az 1936 márciusában Kolozsvárott megnyílt önálló kiállítása váltotta ki. A megfigyelők szerint Simon munkáinak jellemzői az egyszerű formai megoldások és a tiszta színhasználat. Leginkább sikerült képeinek a dolgozó falusi embert ábrázoló műveit tekintették; a bírálók egyetértettek abban, hogy ezek az alkotások a paraszti munka nehézségét, a parasztember mozgásának megfontolt lassúságát fejezik ki. Simon nem a mozgást, hanem annak egyetlen kimerevített pillanatát ábrázolja. Evvel együtt is remekül adja vissza a falusi élet mozzanatainak hangulatát: *„Szinte halljuk a kassza suhogását, a kapák tompa csengését, a sorozásra menő legények énekét, a szerelmesek suttogását. Gyermekek játszanak, falusi asszonyok pletykáznak és a cigányasszony ravasz arccal kártyát vet”*.

Első sikereinek birtokában, 25–26 éves fiatalemberként érkezett el életének és művészi pályájának első komoly fordulópontjához. „Apósom, Elekes Viktor 1936-ban meghalt, anyósom pedig gazdagabb vőt szeretett volna a szegény festő helyett. 1936 őszén elváltunk. Lányom a feleségemnél maradt, én pedig végleg búcsút mondtam Kaplyonnak [Kapjonnak!]. Az említett kolozsvári kiállításokon nemcsak az élénk vásárlókedv lendített a sorsomon (...), hanem az akkori szellemi élet vezetőinek figyelme és támogatása. György Lajos, a neves irodalomtörténész, Vékás Lajos, a Minerva vezérigazgatója érdeklődtek a munkáim iránt. Kós Károly ajánlólevele pedig a sorsfordulót hozta meg pályámon.”

1936 őszétől tehát a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult, Szőnyi István és Varga Nándor Lajos keze alatt. Maradéktalanul kihasználta a fővárosi közeg és a főiskola nyújtotta lehetőségeket. Végzősként, az 1938–39-es tanévben egyszerre két díjat nyert el: a főiskola Nemes Marcell-díját és a kompozíciós pályázat nagydíját. Több alkalommal részt vett a Nemzeti Szalon és a Műbarát csoportos kiállításain, melyek kedvező visszhangot keltettek, képeiből vásárolt a főváros és a közoktatásügyi minisztérium is.

Magától értetődő, hogy az elmúlt évek történései mélyen hatottak Simon festészetére. A téma-választás és a megformálás nem változott, az ezek mögött meghúzódó világlátás és a mondanivaló azonban sokrétűbbé vált. 1938 tavaszán úgy fogalmazott egy kritikus, hogy Simon korábban „az életet a maga fizikai mivoltával festette, azt mondta el csupán, amit a szeme látott. Most a természetén túlról hallottakról beszél, a látható valóságon túl levő, igazi realitások nagyszerű élményeit közli. A fizikai síkból átlendült egy szellemi síkba, ahol még homályosan lát, le-le győzik a nehézségek, (...) de már mind összefoglalóbb képet tud alkotni az életről s az élmény forráságában mind nagyobb harmóniába tudja egyeztetni a külső világot és önmagát. Mondanivalói is súlyosabbakká lesznek, képei tartalommal, néha szimbolikus jelentéssel telnek meg.

Stílusa nehezen meghatározható, besorolható, bizonyult. „Simon az impresszionistákhoz tartozik, de túlfűtött lelkiesése már az expresszionisták határait érinti, sokkal többet mond a csak látottaknál”. Az ábrázolásmód és a megfogalmazás tekintetében azt emelték ki, hogy természetességét „a civilizáció még nem koptatta fakóvá”. Munkái ezekben az években mestere, Szőnyi István erőteljes hatásáról árulkodnak, de legalább ilyen mélyen gyökereznek az erdélyi táj lelkületében: „bár alakjait nem öltözteti népviseletbe, jellegzetesen transzilván festő. Tájképein nem a hegyek formái, a mezők színei transzilvánok, hanem a táj lelke. Figurái a népművészeti kosztümök nélkül is az igazi népiesség levegőjében mozognak.”

Ez magyarázza Simon munkáinak egy másik jellegzetességét is: képei nem egy történetet beszélnek el, hanem a köznapi élet egy-egy kimerevített pillanatát ábrázolják, annak hangu-

latát sugározzák. Nem véletlen, hogy több szemlélő az olajpiktúra lírikusaként aposztrofálta őt. Ahogyan az egyik szemlélő fogalmazott: „Képeit egy filmtekerics egymásba illő, összefüggő darabjainak, a falu balladájának tekinthetjük. Lírai és drámai részek váltakoznak mondanivalóiban, az epikai elem teljes kizárásával”. Evvel összhangban maga is így fogalmazott: „A természet s Erdélyt a lírájában kell megérteni” – mondta Simon, mikor a Nemzeti Szalon erdélyi kiállításán kérdezte egy újságíró.

Székely fiú (1942-43. olaj-vászon)

A főiskolai évek alatt Simon kétkliki életet élt: sok időt töltött Budapesten, otthona azonban a szilágysági Somlyómezőn volt. Megélhetése ezekben az években nem lehetett igazán biztos, mert otthonától meglehetősen távol is vállalt alkalmi munkákat. 1940 nyarán a dési sajtó számolt be arról, hogy igazi reneszánszát éli a portréfestészet, a családok egyre-másra készíttetnek arcképeket főként gyermekeikről. „Simon Béla, a fiatal magyar szamosmegyei képíró, szintén több portré-megbízást kapott, amiknek komoly munkával és művészetével tett eleget.”

Az azonban nem vitatható, hogy a szakmai és művészi berkekben Simon Béla személye és munkái egyöntetű elismertségnek örvendtek. Amikor 1941 novemberében bejegyzett szervezetként is megalakult a Barabás Miklós Céh – Erdélyi Magyar Képzőművészek Egyesülete, a nagy tekintélyű Kós Károlyt választották elnökké, a vezetőségben pedig a számvizsgáló bizottság tagjaként Simon Béla is helyet kapott. A szervezet célja az volt, hogy előmozdítsa „az erdélyi képzőművészek erkölcsi és anyagi érdekeit”, a műkereskedelem és a pártatlan műbírálat segítségével, ösztöndíjak és segélyek adományozásával, múcsarnok és szakkönyvtár kialakításával, a nagyközönség körében ismeretterjesztő előadások szervezésével. Eközben Simon munkái több válogatott kiállításon is szerepeltek Marosvásárhelyen, a kolozsvári Múcsarnokban és a szászrégeni Magyar Kaszinóban.

A háború alatt katonai szolgálatra hívták be, de a harcokat sikerült elkerülnie, így a front átvonulását, a főváros ostromát Budapesten élte át. Bár minden adott lett volna ahhoz, hogy elismert művészként a fővárosban folytassa pályáját, ám – lényegében egy véletlennek köszönhetően – Baranya egy távoli szegletébe költözött. Felesége asztmája miatt nem maradhattak a rossz levegőjű Budapesten, és mivel éppen ekkor hirdettek igazgató-tanítói állást az alsószentmártoni román iskolában, úgy döntöttek, itt kezdenek új életet.

Képek forrása:

- Székely fiú (1942-43. olaj-vászon, 73,5x64 cm). Tulajdonos: Magyar Nemzeti Galéria, Bp., ltsz.: FK5275. Letölthető: <https://mng.hu/mu-targyak/46032/>
- Karácsonyi ének (Kántálók) (1938. olaj-vászon, 92x103 cm). Letölthető: <https://archivum.helikon.ro/fotok/simon-bela-2/>

Erdős Zoltán – Csorba Győző Könyvtár

ÉSZAKI IRODALOM

FONTOS ELÉRHETŐSÉGEK

Ellátási Térség	Referens	E-mail	Telefon
Mohácsi Ellátási Térség	Schmidt-Kovács Diána	fiestadiana@gmail.com	+36 20/389-9323
Pécsi Ellátási Térség	Mizerák Andrea	mizerak.andrea@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28014
Pécsvárad Ellátási Térség	Gyurák Orsolya	gyurak.orsolya@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28015
Sásdi Ellátási Térség	Meggyesi Mónika	meggyesimoni@gmail.com	+36 72/475-663
Sellyei Ellátási Térség	Erdősi Alexandra	erdosi.alexandra@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28015
Siklői Ellátási Térség	Kiss Adrienn	kiss.adrienn1985@gmail.com	+36 72/579 -125
Szentlőrinci Ellátási Térség	Bali Máté	bali.mate@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28014
Szigetvári Ellátási Térség	Vasvári Gergely	wasvary@gmail.com	+36 73/311-407
Villányi Ellátási Térség	Tóth Balázs	toth.balazs@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28104
Könyvtárbusz 1.	Csobán László	csoban.laszlo@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28097
	Molnár Ferenc	molnar.ferenc@csgyk.hu	
Könyvtárbusz 2.	Somogyi Krisztina	somogyi.krisztina@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28097
	Nagy László	nagy.laszlo@csgyk.hu	
KönyvtárMozi; Nyilvános könyvtárak	Márkus István	markus.istvan@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28035
Rendezvényszervezés	Simonfalvi Anita	bkszr@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28058
	Szeifer Csaba	bkszr@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28058
Informatika	Urvald Péter	csgyk.it@gmail.com	+36 72/501-500 / 28065
Folyóirat reklamáció	Dériné Földi Katalin	fodi.katalin@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28035
Beszerezés, feldolgozás	Bali Judit	bali.judit@csgyk.hu	+36 72/501-500 / 28035

FILMPAKKOK GYEREKEKNEK

A fecske meg a szalmaszál

A hazudós egér

A hetvenkedő sünn

A kevély kiskakas

A Pál utcai fiúk

A walesi bárdok

Boltosmesék

Magyar népmesék I.

Mesék Mátyás királyról

Mesél a kő

Mondák a magyar
történelemből

Rege a csodaszarvasról

Szent Péter esernyője

Szörnyeteg Lajos
jaj de álmos

Vacskamati virágja

Vízipók-csodapók

A Pendragon legenda

Állami Áruház

Az ötödik pecsét

Csinibaba

Hypplit, a lakáj

Macskajáték

Megáll az idő

Mephisto

FILMPAKKOK FELNŐTTEKNEK

Moszkva tér

Régi idők focija

Rokonok

Szamárköhögés

Szegénylegények

Szerelem

Szindbád

Tízezer nap